

Wie is hier de specialist?

‘Ouders willen graag dat het IQ-onderzoek wordt gedaan door iemand die veel weet van hoogbegaafdheid.’ Het is een zin die regelmatig valt bij ons op het MDO. Het HB-onderwijs is een vaste samenwerkingspartner, dus we krijgen veel meldingen waarbij een vermoeden van hoogbegaafdheid een reden voor verwijzing naar onze GGZ is. Hoewel ik veel ouders begrijp – je wilt immers het beste voor je kind – irriteert de vraag mij ook. Ik denk oprecht dat die vraag niet zozeer vanuit ouders zelf komt, maar dat wij als beroepsgroep dit met elkaar in de hand hebben gewerkt. Als hulpverlener die al van het begin van haar carrière hoogbegaafde kinderen een warm hart toedraagt, die tijdens haar KP-opleiding als managementopdracht een diagnostiekteam voor HB in de GGZ heeft neergezet, en als moeder van een hoogbegaafde dochter, gaat dit thema mij enorm aan het hart.

Laat ik eerst eens kijken naar wat er in het landschap van de hulpverlening gebeurt. Hoogbegaafdheid is voor de GGZ geen vanzelfsprekend begrip. Het staat namelijk niet in de DSM-5 en ook onder experts bestaat er nog geen sluitende overeenstemming over wat het precies inhoudt. Wat we wel weten, is dat het gaat om een hoog ontwikkelingspotentieel, creatieve denkvermogens en intrinsieke motivatie. En precies daar zit ook de ingewikkeldheid: Betts en Neihart beschreven zes profielen van hoogbegaafde leerlingen waarbij door een niet-passende context de creativiteit, motivatie en het ontwikkelingspotentieel onder druk kunnen staan en helemaal niet tot uiting komen. Denk aan het kind dat zich aanpast om erbij te horen – de zogenoemde ‘succesvolle

leerling’ die onder het eigen niveau presteert maar nooit opvalt – of het kind dat de eigen talenten verbijst achter gedragsproblemen. Een kind waarbij ‘het’ er dus niet uitkomt, kan misschien wel hoogbegaafd zijn. Dit blijft elke keer opnieuw een lastige puzzel.

Ook het onderwijs lijkt hier soms mee te worstelen. Op de school van mijn kinderen zijn ze druk met het formaliseren van het hoogbegaafdheids-onderwijs, maar zie ik ook de harde grens van een totaal-IQ van 130 staan, gecombineerd met moeilijkheden in de executieve functies als toegangscriterium voor de plusklas. En wat als je nu juist een succesvol aangepaste leerling bent? Onze oudste dochter heeft een totaal-IQ boven de 130, heeft heel veel creativiteit – ook in haar oplossend vermogen, dat soms nauwelijks te volgen is – en leert heel graag, ontdekt en daagt zichzelf uit. Zij mag één keer per week anderhalf uur uit de klas voor haar *level*-werk: uitdagende taken die ze in de gewone klas uitvoert. Doordat haar executieve functies op orde zijn, komt ze niet in aanmerking voor de plusklas, waar het trainen van die functies centraal staat. Tegelijkertijd vraagt elke leerkracht zich al in november bezorgd af of ze haar voldoende kan bieden op cognitief gebied.

Begrijp me niet verkeerd: ik ben heel blij met hoe mijn dochter functioneert. Ze ligt goed in de groep

Een goed kijkende,
nieuwsgierige professional
is uiteindelijk de beste
specialist die er bestaat

In zicht

en weet in de schoolse context goed af te stemmen op kinderen met een ander intelligentieniveau.

Dat vind ik belangrijk, omdat ze straks in de maatschappij ook een grote diversiteit aan mensen zal tegenkomen en zal moeten leren zich tot hen te verhouden. Dat vraagt soms verdragen, soms meer uitleggen en soms goed kiezen met wie je samenwerkt. De mazzel die wij hebben, is dat ze alle overgebleven energie thuis stopt in creativiteit: complexe *Stranger Things*-knutsels, eigen boeken die ze schrijft en illustreert, en miniatuurobjecten die ze bouwt. Die uitlaatklep maakt een wereld van verschil – en ik besef dat niet elk hoogbegaafd kind die heeft.

En tegelijkertijd zie ik op de werkvloer kinderen die helemaal vastgelopen zijn in het reguliere onderwijs en opbloeien in het hoogbegaafdheidsonderwijs. Ik begrijp dat ouders dan verlangen naar een professional die hun kind écht begrijpt en de *struggles* kent. Maar tegelijkertijd zie ik steeds meer dat datgene waarop HB-kinderen goed gedijen, iets is waar we het allemaal goed op doen: oprechte interesse en nieuwsgierigheid. Vragen als ‘vertel me eens hoe jij hiertoe komt’ en het oprecht bekrachtigen van wat je ziet, horen tot de basishouding van elke professional – en niet alleen de HB-specialist. De enige aanpassing die ik zelf maak bij het meten van intelligentie, is dat ik expliciet benoem dat sommige opdrachten makkelijk beginnen vanwege afspraken over het startpunt, en dat dat dus niet betekent dat ze te makkelijk zijn. Ik nodig kinderen ook altijd uit om aan te geven wat er in hen omgaat, zodat ik hen kan helpen. Maar dat doe ik voor alle kinderen – niet exclusief voor de HB-groep.

En dus: moeten we echt expliciteren dat we per se een specialist willen, of doen we er goed aan om veel meer onderling vertrouwen te hebben in elkaars vaardigheden? Durven we als hulpverleners – en ook als ouders – te vertrouwen op het feit dat professionals hun eigen grenzen kennen? Hoe blij ben ik dan ook met het initiatief van het Kennisnetwerk Hoogbegaafdheid en Psychiatrie! Niet om de GGZ te specialiseren, maar om te verbinden: therapeutische factoren die voor alle cliënten werken onderkennen, onderling vertrouwen opbouwen en zo beter samenwerken. Ten behoeve van alle zich net wat anders ontwikkelende kinderen – en hun omgeving. Want een goed kijkende, nieuwsgierige professional is uiteindelijk de beste specialist die er bestaat.

Moniek Coorn

is als klinisch psycholoog werkzaam bij Jeugd GGZ, onderdeel van de Dimence groep.